

Regionsjukvårdsstaben
Annica Öhrn

BESLUTSUNDERLAG

1(1)

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Samverkansnämnden för Sydöstra sjukvårds-
regionen

Remissvar – Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning

Samverkansnämnden för Sydöstra sjukvårdsregionen har beretts möjlighet att yttra sig över remiss ”Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning”.

Samverkansnämnden för Sydöstra sjukvårdsregionen föreslår BESLUTA

att avge yttrande över Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning, enligt föreliggande förslag.

Kaisa Karro
Ordförande i SVN
Region Östergötland

Lena Lundgren
Hälso- och sjukvårdsdirektör
Region Östergötland

YTTRANDE

1(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Socialstyrelsen
nr-tandvard@socialstyrelsen.se

Yttrande över Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning

Samverkansnämnden för Sydöstra sjukvårdsregionen har beretts möjlighet att yttra sig över remiss ”Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning”.

Sjukvårdsregion

Sydöstra sjukvårdsregionen – Region Östergötland, Region Jönköpings län och Region Kalmar Län.

Kontaktpersoner RPO tandvård:

Pernilla Larsson Gran, ordförande pernilla.larsson.gran@regionostergotland.se

Fredrik Frisk, fredrik.frisk@rjl.se

Administrativa kontaktpersoner:

Anna Fröberg, anna.froberg@regionostergotland.se

Charlotte Sand, charlotte.sand@regionostergotland.se

Bakgrund

Nästan alla barn och vuxna i Sverige besöker tandvården. Karies (som kan ge hål i tänderna) och parodontit (tandlossningssjukdom) är bland de vanligaste sjukdomarna i världen. De försämrar människors livskvalitet och medför stora kostnader för både samhället och individerna som drabbas. Samtidigt går det att förebygga till stor del.

I nationella riktlinjer för tandvård ger Socialstyrelsen rekommendationer om tandvård till framför allt beslutsfattare. Socialstyrelsen rekommenderar insatser

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

för att främja hälsa och förebygga sjukdomar, utreda och diagnostisera samt behandla och rehabilitera. Många rekommendationer är kvar sedan den tidigare versionen av riktlinjerna från 2011, ibland något justerade. Nu finns dessutom fler rekommendationer, bland annat om barntandvård.

Genomförande av analys och insamling av synpunkter

Det regionala programområdet för tandvård (RPO tandvård), Sydöstra sjukvårdsregionen (SÖSR), har i uppdrag att lämna yttrande över remiss från Socialstyrelsen ”Nationella riktlinjer för tandvård – Stöd för styrning och ledning”.

RPO tandvård har fått tillgång till data från en praxisundersökning genomförd som en enkätundersökning. En gap-analys har genomförts, se nedan.

Synpunkter har även inhämtats från tandvårdsdirektörerna samt beställare av tandvård och andra nyckelpersoner i respektive region i SÖSR.

Val av rekommendationer för analys

Socialstyrelsen har formulerat ett trettioital frågor till en digital enkät utifrån de 377 rekommendationerna i Nationella riktlinjer för tandvård. De rekommendationer som valts, har varit nya, högt prioriterade eller av andra skäl av hög vikt. Enkäten har skickats till samtliga legitimerade tandläkare och tandhygienister i Sverige. Undertecknade har genomfört en gap-analys för de rekommendationer enkätsvaren belyser. Data från Sydöstra sjukvårdsregionen, samt respektive region, har jämförts med data från hela landet. Vi har valt ut rekommendationer där gap-analysen visar en diskrepans mellan riktlinjer och praxis.

Remissvarets innehåll och avgränsning

Urvalet av frågor i enkäten utgör grunden för gap-analysen liksom dess begränsningar. Vidare utgör resultatet av gap-analysen grunden för föreliggande remissvar tillsammans med yttranden från tandvårdens företrädare i SÖSR.

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Resultat av gap-analys

För flera av rekommendationerna finns det god följsamhet i praxis i SÖSR. Dessa lämnar vi i det följande okommenterade. Vi koncentrerar analysen och remissvaret till ett antal rekommendationer där det finns en diskrepans mellan rekommendationer och den kliniska verksamheten inom såväl offentlig som privat tandvård.

Svarsfrekvens

Av 1 186 möjliga respondenter har 385 svarat på enkäten.

Tabell 1 visar fördelningen av de svarande per profession och verksamhet nationellt respektive SÖSR. Tabell 2 och 3 visar svarsfrekvensen,

Tabell 1. Beskrivning av respondenterna

	Hela landet	SÖSR
Antal respondenter	2 893	384
Andel tandläkare	57%	56%
Andel tandhygienister	41%	44%
Klinikstorlek (>10 personer)	77%	73%
Tid i yrket (>15 år)	51%	57%
Offentlig verksamhet	83%	83%
Privat verksamhet	17%	17%
Verksam i allmäntandvård	79%	75%
Verksam i specialisttandvård	16%	21%
Verksam i allmän- och specialisttandvård	5%	4%

Tabell 2. Svarsfrekvens (%) per profession och typ av verksamhet i SÖSR.

	Offentlig verksamhet	Privat verksamhet
Tandläkare	36%	17%
Tandhygienister	55%	10%
Totalt	32%	

YTTRANDE

4(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Tabell 3. Svarsfrekvens (%) per profession i hela landet.

Tandläkare	21%
Tandhygienister	27%
Totalt	23%*

*Källa: Socialstyrelsen antal yrkesverksamma inom hälso- och sjukvård, 2021

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Rekommendationer del 1: Främja hälsa och förebygga sjukdomar

Beskrivning av området

Området berör förebyggande arbete mot ohälsa med utgångspunkten att tandvårdens personal möter de flesta barn och vuxna. Alltså bör tandvården kunna arbeta förebyggande, inte bara mot munsjukdomar, utan även mot ohälsosamma levnadsvanor såsom rökning, skadligt alkoholbruk och dåliga matvanor.

Gap-analys, SÖSR

Riskbedömning

Enkäten visar hög följsamhet för systematisk riskbedömning av barn och vuxna, där tandvården i SÖSR visar bättre resultat än landet i övrigt för vuxna.

Ohälsosamma levnadsvanor och riskbruk

Verksamheten uppvisar hög följsamhet till den högt prioriterade rekommendationen vad gäller att fråga om rökning inför operation i munnen (prioritet 1). Sämre följsamhet visas när det gäller att erbjuda stöd att bryta ohälsosamma levnadsvanor såsom rökning och riskbruk av alkohol (prioritet 2). En låg andel av de svarande har angivit att kvalificerat rådgivande samtal är det stöd som ges till patienter med ohälsosamma levnadsvanor (prioritet 2). En tolkning av resultatet är att många svarande inte gör skillnad på rådgivande samtal och kvalificerat rådgivande samtal. Sannolikt föreligger därutöver ett stort utbildningsbehov för både tandläkare och tandhygienister vad gäller metoder som används för stöd till beteendeförändring.

Fissurförseglingar

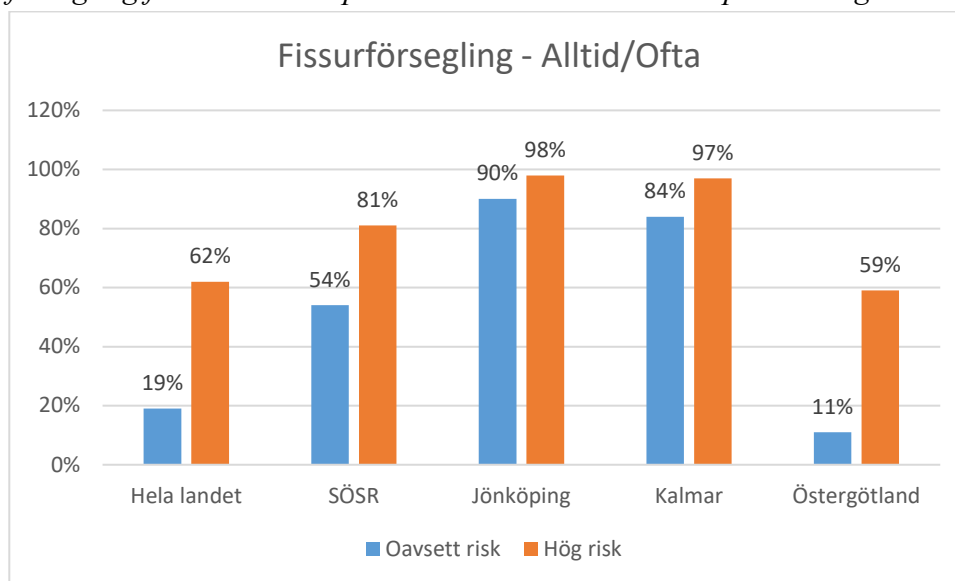
Rekommendationerna anger låg prioritet (prioritet 9) för fissurförseglingar till alla barn oavsett kariesrisk. Åtgärden bör undantagsvis utföras på barn med hög risk för karies och som inte besöker tandvården regelbundet. Enkäten visar att Region Kalmar län och Region Jönköpings län sticker ut nationellt genom att de erbjuder alla barn fissurförsegling oavsett kariesrisk.

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Figur 1. Andel svarande som anger frekvent användning av åtgärden fissurförsegling första molaren på barn oavsett kariesrisk respektive hög kariesrisk.

Tilläggsbehandling mot rot- och kronkaries

Fluoridsköljning, fluoridlack och högfluorid tandkräm är de tilläggsbehandlingar som de svarande använder mest. Fluorgel i skena används i väsentligt mindre omfattning. Rekommendationerna har prioritet 3-5. Fluortabletter och fluortuggummin erbjuds ofta som tilläggsbehandling, men finns inte med i Socialstyrelsens rekommendationer. Socialstyrelsen framhåller även i detta sammanhang vikten av samtalsstöd för att bryta ohälsosamma vanor. Det har tidigare framgått att tandvården i SÖSR erbjuder kvalificerat samtalsstöd i liten omfattning.

Daglig tillförsel av klorhexidin till sköra, äldre patienter

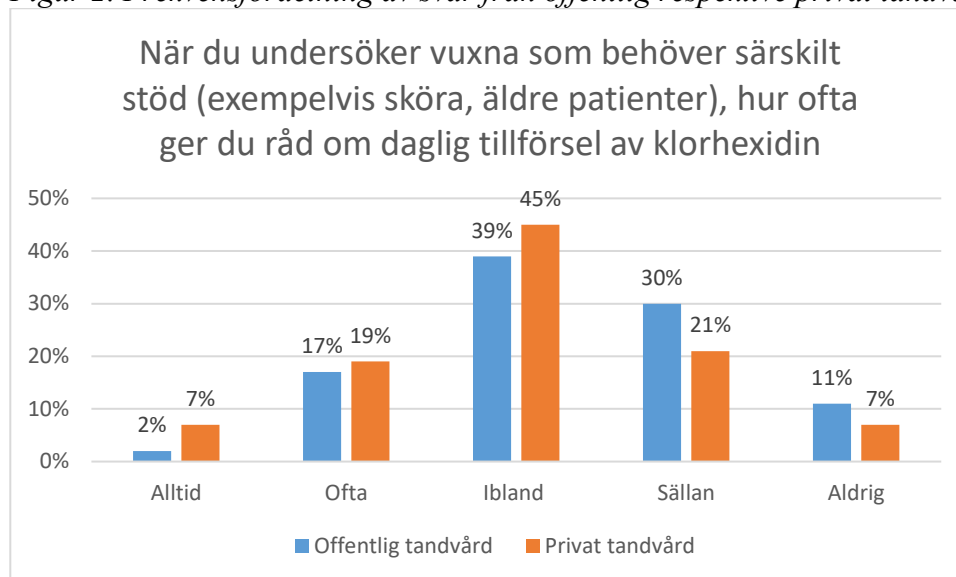
Socialstyrelsen har i sina rekommendationer givit behandling med daglig tillförsel av klorhexidin till sköra, äldre patienter en låg prioritet (prioritet 10), alltså en åtgärd som bör undvikas i tandvården. Inom SÖSR används det frekvent av 20% av de svarande och endast 10% anger att de aldrig använder det. Detta utgör ett exempel på där praxis skiljer sig väsentligt från rekommendationerna.

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Figur 2. Frekvensfördelning av svar från offentlig respektive privat tandvård.

Upprätthållande av tandvårdskontakter

Tandvården i SÖSR uppvisar god följsamhet med rekommendationen att upprätthålla tandvårdskontakten vid återbud och uteblivande för patienterna. För patienter med hög risk för munsjukdom har denna rekommendation hög prioritet (prioritet 2). Det är dock tveksamt varför tandvården ska lägga resurser på att upprätthålla kontakten med friska vuxna med låg risk för munsjukdom i så hög grad som enkätsvaren visar.

YTTRANDE

8(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Rekommendationer del 2: Utreda och diagnosticera

Beskrivning av området

Området innehåller systematiska arbetssätt och revisionsintervall. Nedan diskuteras uppföljning och registrering av hörntandseruption, erosionsskador och smärta och funktionsstörningar i käksystemet. Vi kommer också redogöra för vilka revisionsintervall som används inom tandvården i SÖSR.

Gap-analys, SÖSR

Erosionsskador

Av de svarande anger 79% inom SÖSR att de alltid eller ofta registrerar erosionsskador. Som jämförelse är motsvarande resultat för hela landet 66%. Rekommendationen har prioritet 3.

Hörntandseruption

Inom tandvården SÖSR anger 87% av de svarande att de alltid eller ofta undersöker eruptionsstörning hos hörntänder, vilket är i paritet med landet i övrigt, det vill säga en god följsamhet till riktlinjen. Rekommendationen har prioritet 3.

Smärta eller funktionsstörningar i käksystemet

71% av respondenterna svarar att de alltid eller ofta tillfrågar barn över 12 år om de har smärta eller funktionsstörningar i käksystemet. I hela landet är motsvarande resultat 67%. Det föreligger en väsentlig skillnad mellan regionerna inom SÖSR. I Region Östergötland är siffran 86% och i Region Kalmar län respektive Region Jönköpings län 62% respektive 59%. 84% av de svarande uppger att de alltid eller ofta tillfrågar vuxna om de har smärta eller funktionsstörningar i käksystemet. Skillnaderna mellan regionerna är här små. I hela landet är motsvarande resultat 86%. Rekommendationen har prioritet 3.

Revisionsintervall

Inom tandvården SÖSR finns det en väsentlig skillnad mellan offentlig och privat verksamhet i vilka revisionsintervall som erbjuds patienter, både de med

YTTRANDE

9(15)

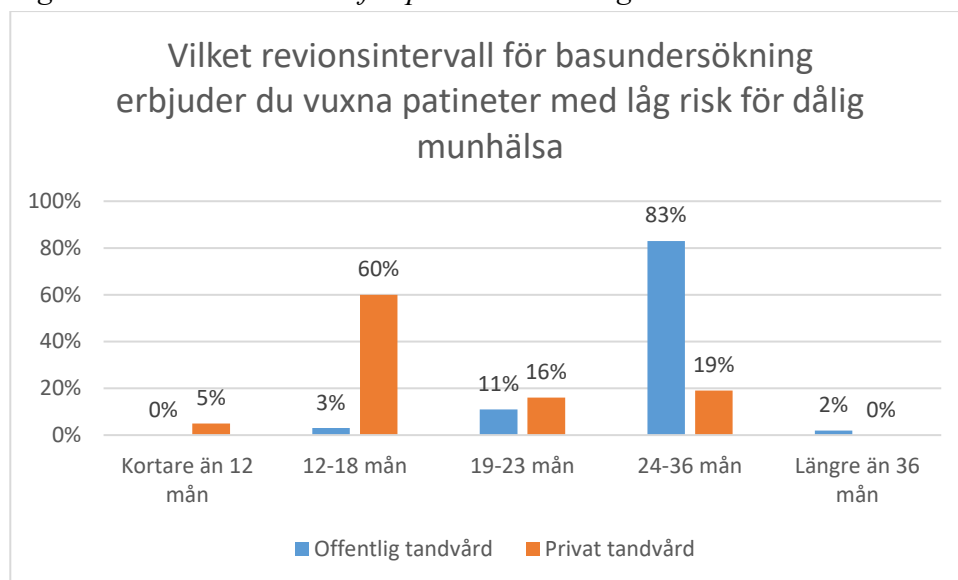
Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

låg och hög risk för munsjukdom. Revisionsintervallen enligt rekommendationerna är för patienter med låg risk 24-36 månader och för patienter med hög risk 12-18 månader. Båda rekommendationerna har hög prioritet (prioritet 3). Figur 3 och 4 illustrerar hur revisionsintervallen för patienter med låg och hög risk skiljer sig åt samt hur de varierar mellan offentlig tandvård och privat tandvård.

Figur 3. Revisionsintervall för patienter med låg risk.

YTTRANDE

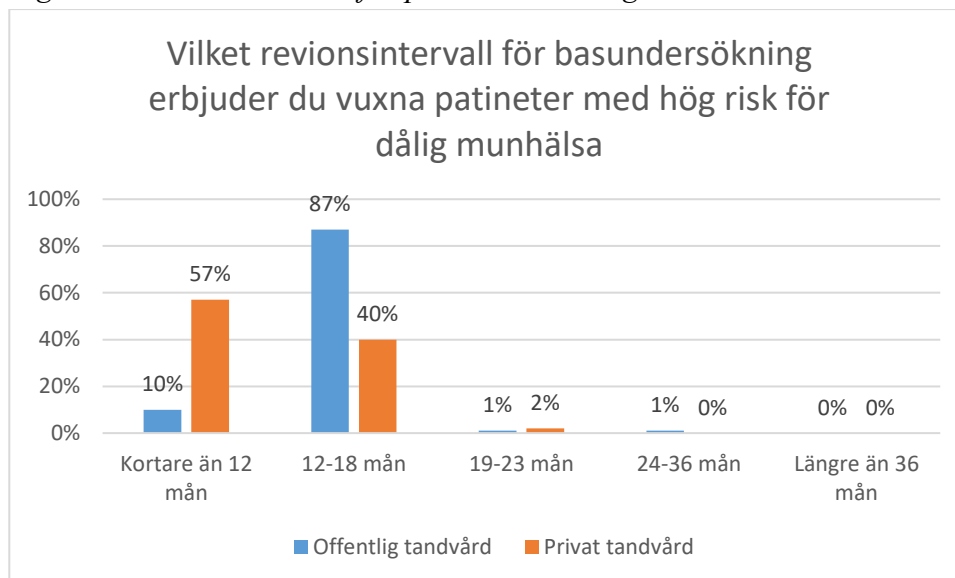
10(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Figur 4. Revisionsintervall för patienter med hög risk.

Rekommendationer del 3: Behandla och rehabilitera

Beskrivning av området

Området behandla och rehabilitera innehåller rekommendationer om olika behandlingsval (åtgärder) utifrån olika tillstånd. Nedan diskuteras handläggning vid mineraliseringsstörda första molarer på barn, förebyggande av procedursmärta hos barn, inskolning för barn, handläggning vid parodontit samt olika handläggning av olika endodontiska tillstånd som tagits upp i enkätundersökningen.

Gap-analys, SÖSR

Mineraliseringsstörd första molar

Extraktion av en gravt mineraliseringsstörd första molar på barn 6-11 år har hög prioritet (prioritet 2). Följsamheten till rekommendationen är förhållandevis låg i SÖSR där 34% av respondenterna alltid eller ofta extraherar. Följsamheten är något lägre i privat tandvård (14%) än offentlig tandvård (36%). Bland de svarande uppger 17% att de aldrig eller sällan följer rekommendationen. I hela landet är motsvarande resultat 24%.

Då beslut om extraktion finns har beslutet oftast föregåtts av konsultation med specialisttandläkare i ortodonti eller pedodonti.

Förebygga procedursmärta

Följsamheten till rekommendationen (att ge till exempel paracetamol före ett smärtsamt ingrepp) är låg i SÖSR där 40% av de svarande anger att de följer rekommendationen alltid eller ofta, vilket är i paritet med landet i övrigt. Skillnaden mellan privat och offentlig verksamhet är obetydlig. Rekommendationen att förebygga procedursmärta har prioritet 5.

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Inskolning av barn till tandvård

Följsamheten till rekommendationen att använda metoden Tell-show-do är hög bland de svarande i SÖSR, där 89% följer rekommendationen alltid eller ofta, jämfört med 87% i hela landet. Skillnaderna mellan privat och offentlig tandvård är små.

Parodontit

Följsamheten till rekommendationerna är hög för de delar av den parodontala behandlingen som tas upp i enkäten, och rekommendationerna för åtgärderna är hög (prioritet 3). De behandlingar som enkäten tagit upp är stöd för förbättrad munhygien, mekanisk infektionsbehandling och regelbunden stödbehandling. Närmare 100% av respondenterna har angivit att de följer rekommendationerna alltid eller ofta. Skillnaderna mot landet i övrigt liksom mellan privat och offentlig tandvård är små.

Periimplantit

Rekommendationerna som tas upp i enkäten vid periimplantit är stöd för förbättrad munhygien, lambåkirurgi med fickreduktion, systemisk behandling med antibiotika (som enda behandling) samt regelbunden stödbehandling. Följsamheten till rekommendationerna är hög inom SÖSR utom för lambåkirurgi med fickreduktion. För övriga rekommendationerna är följsamheten närmare 100%.

Behandlingsalternativet lambåkirurgi med fickreduktion är sannolikt inte rättvisande, då den behandlingsformen i huvudsak är förbehållet specialisttandläkare i parodontologi och käkkirurgi. Den låga följsamheten kan alltså bero på att det är en behandling som de inte själva utför utan remitterar patienten för.

Komplicerad kronfraktur på barn

Rekommendationen vid komplicerad kronfraktur på permanent framtand (kronfraktur genom emalj, dentin med pulpaläsion) är partiell pulpotomi och är högt prioriterad (prioritet 2). Följsamheten till rekommendationen är låg i SÖSR där 38% av de svarande anger att de följer rekommendationen alltid eller ofta. Av figur 5 framgår att det föreligger stora skillnader mellan regionerna i SÖSR.

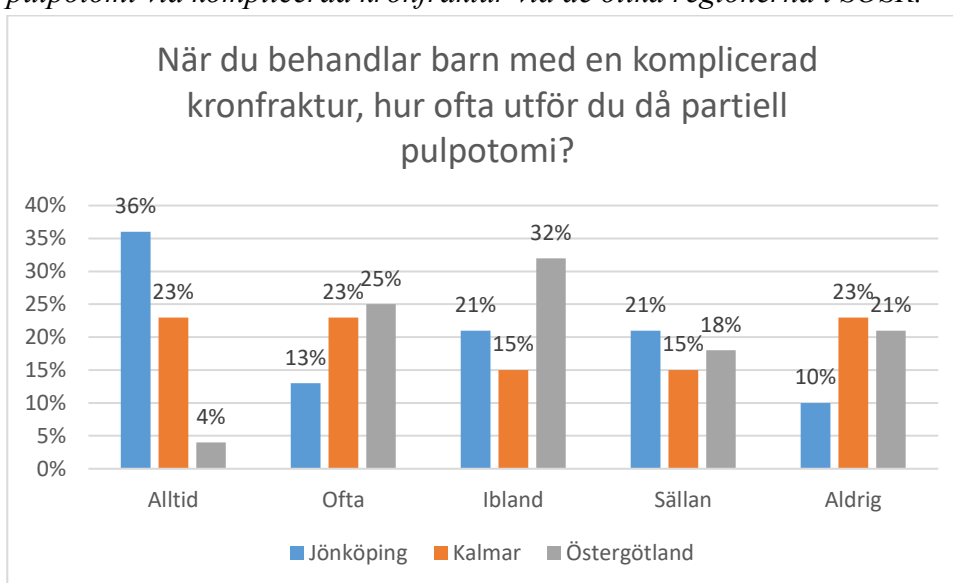
Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Särskilt anmärkningsvärt är att 30-40% av de svarande anger att de aldrig eller sällan följer rekommendationen.

Figur 5. Frekvensfördelning över hur ofta respondenterna genomför partiell pulpotomi vid komplicerad kronfraktur vid de olika regionerna i SÖSR.

Symptomatisk pulpit då kariesskadans uppmjukningszon inte nått tandpulpan
Rekommendationen vid tillståndet är att exkavera karies till friskt dentin (prioritet 2). Följsamheten i SÖSR är 49%. Skillnaderna jämfört med landet i övrigt och mellan privat och offentlig tandvård är obetydliga.

Det finns anledning att misstänka att de svarande svarar på olika saker. Kliniskt är det en självklarhet att exkavera en kariesad tand fullständigt vid symptomatisk pulpit. Vad som kan skilja mellan olika operatörer, är om de stannar vid enbart fullständig exakavering till frisk dentin utan pulpablotta, om de går vidare och gör en pulpotomi som en akut delbehandling eller en fullständig pulpektomi. Frågan är ställd utan att vare sig kontext eller för situationen relevanta behandlingsalternativ ges. Resultatet av svaren måste alltså tolkas med stor försiktighet.

YTTRANDE

14(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Symptomatisk apikal parodontit utan allmänpåverkan

Rekommendationerna vid symptomatisk apikal parodontit utan allmänpåverkan är enbart utrymning av pulpakavum (prioritet 4), fullständig rensning av rotkanalsystemet (prioritet 2), fullständig rensning av rotkanalsystemet med tillägg av systemisk antibiotikabehandling (prioritet 10) samt enbart systemisk antibiotikabehandling (prioritet 9). Följsamheten till riktlinjerna inom SÖSR är 59%, 56%, 2% respektive 0%. Resultatet för landet i övrigt är 50%, 67%, 2% respektive 0%.

Det är svårt att tolka svaren. Liksom tidigare fråga får respondenterna svara utan kontext. Är premissen att behandlingen sker akut? Är det en flerrotig tand eller en framtand? Är det en rotfylld tand eller en icke rotfylld tand? Att så stor andel svarar att de sällan eller aldrig ger enbart antibiotikabehandling är troligtvis inte rättvisande.

Vidare gör rekommendationerna inte skillnad på om tanden är rotfylld eller inte, utan utgår bara från tillståndet symptomatisk apikal parodontit utan allmänpåverkan. Vid rotfyllda tänder med symptomatisk apikal parodontit utan allmänpåverkan är varken kavumutrymning eller fullständig rensning relevant vid ett vanligt akutbesök.

Yttrande från tandvårdens företrädare, SÖSR

Resurserna inom tandvården ska användas till de med störst behov för att därigenom uppnå en jämlik tandvård och tandhälsa. Sydöstra sjukvårdsregionen är positiv till att nationella riktlinjer för tandvården har tagits fram. Glädjande är att även barn och vuxna som behöver särskilt stöd nu är inkluderade. Riktlinjerna kommer att vara ett stöd i de prioriteringar som är nödvändiga att göra samt i den fortsatta utvecklingen av vården för tandvårdens patienter.

Sjukvårdsregionerna står inför utmaningen att kontinuerligt utveckla och stödja såväl professionen som patienter. För att uppnå detta är det av stor betydelse att den nya organisationen för kunskapsstyrning med nationella och regionala programområden involveras i alla processer och aktiviteter som berör kunskapsstyrning.

YTTRANDE

15(15)

Sydöstra sjukvårdsregionen
Pernilla Larsson Gran, ordf.
Fredrik Frisk, ledamot
RPO Tandvård

2021-12-03

Dnr: RÖ 2021-251

Nationellt och sjukvårdsregionalt samordnade insatser där tandvårdens aktörer tillsammans skapar underlag som är lätt tillgängliga för alla medarbetare och medborgare bör bidra till att de resurser och kompetenser som finns nyttjas på ett kostnadseffektivt sätt.

För regionerna i Sydöstra sjukvårdsregionen

Kaisa Karro
Ordförande i SVN
Region Östergötland

Rachel De Basso
Vice ordförande i SVN
Region Jönköpings län

Angelica Katsanidou
Vice ordförande i SVN
Region Kalmar län